

Hållbarhet inom livsmedelsbranschen

En jämförelse mellan forskningsfronten
och skånska livsmedelsproducenter

Nyckelord:

Hållbarhet | Ekonomi | Miljö | Social
The triple bottom line

I rapporten Hållbarhet inom livsmedelsbranschen har skribenterna undersökt fem skånska livsmedelsföretag och hur de ser på sitt hållbarhetsarbete. Skribenterna har utgått från det teoretiska begreppet Triple Bottom Line, vilken innebär att företag skall prioritera ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter lika för att vara hållbara. Begreppet skapades av den berömda forskaren John Elkington och utgör grunden för modern hållbarhetsforskning. Författarna har således undersökt vilka likheter och skillnader som finns mellan företagens syn och Triple Bottom Line. Utifrån dessa likheter och skillnader har de kommit med rekommendationer för framtida forskning.

Det som framkommer i slutsatserna är att det finns stora skillnader mellan forskningens teorier och hur företagen jobbar med hållbarhet. Det beror på att företagen måste prioritera de ekonomiska aspekterna före miljömässiga och sociala aspekter. Skribenterna slutsats är att företagen försöker arbeta med miljömässiga aspekter i stor utsträckning men det måste finnas en ekonomisk motor i ett företag, annars överlever de inte. Eftersom teorierna i miljömässiga och sociala aspekter kan liknas vid en utopi så uppnås dessa sällan.

Således rekommenderar författarna att mer verklighetsförankrad forskning som brygger över skillnaderna mellan företagens värld och den teoretiska verkligheten tas fram. Görs inte det kommer företagen ha fortsatt svårt att arbeta med hållbarhet, det eftersom företagens vardag skiljer sig från forskarnas verklighet.

|| Bakgrund

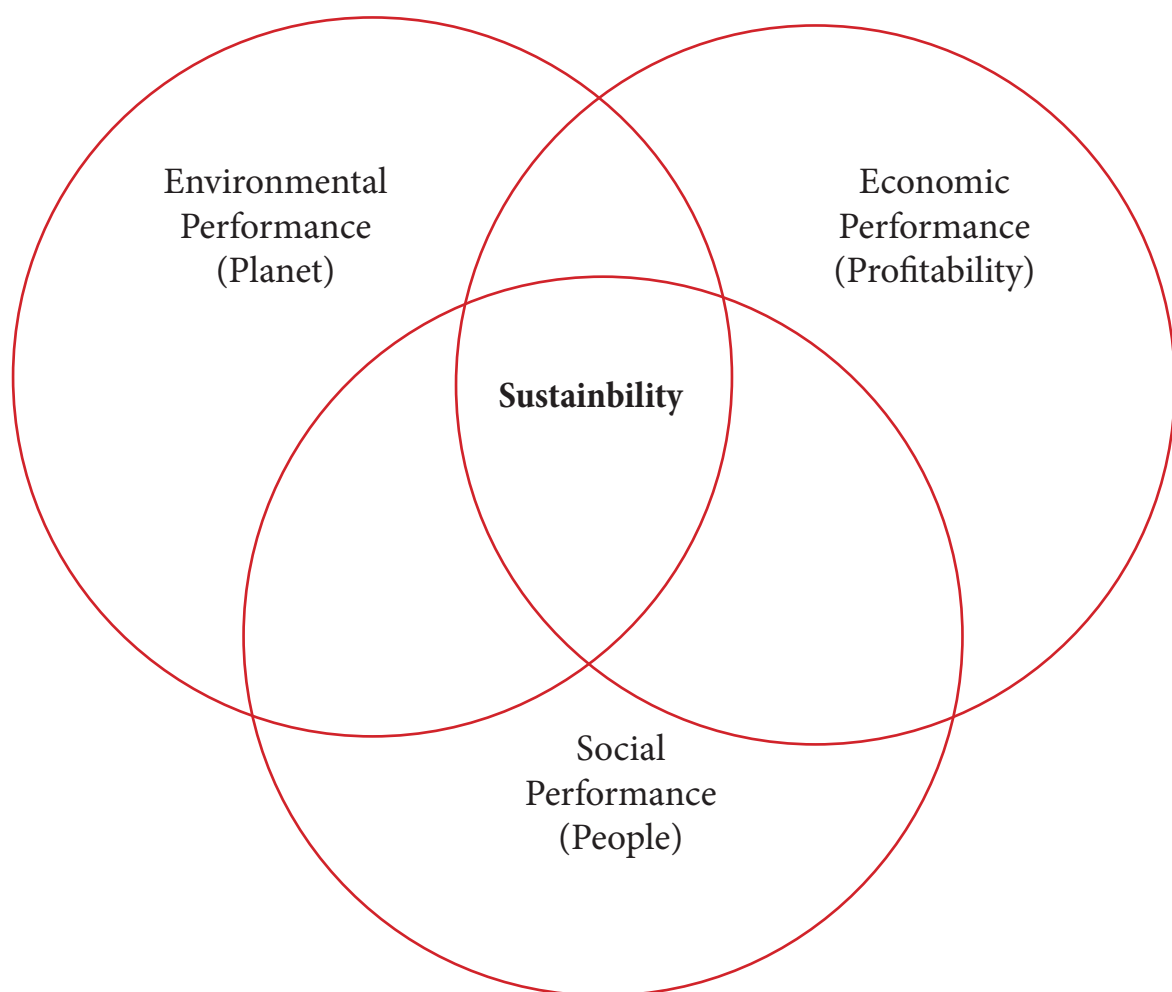
Efter att den industriella revolutionen tog fart i mitten av 1700-talet har världen blivit allt mer globaliserad; livsmedel och andra produkter skeppas över hela jordklotet. En konsekvens av globaliseringen är att vissa länder utvecklas fortare än andra, vilket kan leda till en exploatering av mindre utvecklade länderna. En andra konsekvens av globaliseringen är att företag lever i en mer konkurrensutsatt verklighet, finansiell tillväxt och höga ägarkrav innebär att miljömässiga och sociala aspekter inte kommer i första hand. Denna utveckling sker både lokalt och internationellt. Mot denna bakgrund undersöker skribenterna hur små och medelstora livsmedelsproducenter i Skåne ser på sitt hållbarhetsarbete. Företagens syn ställs mot aktuell forskning på området för att kristallisera fram skillnader och likheter. Skribenternas avsikt är inte att agera domstol kring om företagen är hållbara eller inte, det ger ingenting för varken företagen eller forskningen.

|| Teori

Hållbarhet är ett begrepp som företag i allt större utsträckning försöker tillämpa i den dagliga verksamheten. Problemet är att Hållbarhet är ett begrepp som är svårt att definiera då dess innebörd varierar beroende på vem som frågas och i vilken situation. Den definition som undersöks i rapporten är Triple Bottom Line och innebär att ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekter skall prioriteras lika. Prioriteras aspekterna lika är ett företag, teoretiskt sätt, hållbart. Denna syn kan göras mer komplex genom att bryta ned de olika aspekterna och undersöka vad teorier kring respektive aspekt säger:

- De ekonomiska aspekterna innebär att för att ett företag ska kunna vara hållbart i längden måste det tillgodose den existerande efterfrågan. Även om vissa undersökningar visar att ett företags lönsamhet går hand i hand med dess hållbarhetsarbete är det fortfarande ekonomiska imperativ som slutligen styr beslutsfattandet. D.v.s. ett företag satsar inte på att vara hållbart om det inte garanterat är lönsamt.
- De miljömässiga aspekterna argumenterar att matförsörjningssystemet är en bidragande källa till utsläpp. De största faktorerna inkluderar att livsmedelsprodukter ofta har långa och ineffektiva försörjningskedjor samt att en betydande del av allt livsmedel som tillverkas kasseras i produktionen. Forskningens lösning här är exempelvis olika certifieringar, effektiviserade försörjningskedjor samt ny, miljövänlig, teknologi för att bidra till en minskad miljöpåverkan.
- Den tredje aspekten i hållbarhetsbegreppet är den sociala aspekten. Med detta avser forskarna en utveckling som bland annat innebär att människor i utvecklingsländer, vid livsmedelsproduktion, ofta utsätts för stora risker i sitt arbete. Exempelvis avsaknad av skyddsutrustning, underbetalning och barnarbete. Även i Skandinavien har exploatering av människor förekommit; exempelvis migrantarbetare som kommit till Skandinavien och blivit utnyttjade av sin arbetsgivare i syfte att minimera de egna kostnaderna. Företag i Skandinavien är i regel medvetna om konsekvenserna för verksamheter som anses vara socialt ohållbara.

Då är frågan, hur kan företagen, enligt forskningsfronten, tillämpa hållbarhets-begreppet? Det finns en vedertagen modell för tillämpning av hållbar utveckling, döpt till Triple bottom line. Modellen utgår från att ett företag skall arbeta med de ekonomiska, miljömässiga och sociala aspekterna och likställa dessa i sitt dagliga arbete. Det innebär att ett företag är hållbart när de ekonomiska aspekterna som normalt genomsyrar verksamheten likställs med både sociala och miljömässiga aspekter. Modellen ser ut som följer:

Modellen är skapad av Dao, V. Langella, I. & Carbo, J men grundar sig på John Elkingtons forskning och kan ses som en väg.

För att ett företag skall vara hållbart skall samtliga aspekter väga lika tungt i den dagliga verksamheten.

Case

Synen på hållbarhet i fem skånska företag gentemot synen hos forskningen

Under arbetet med rapporten genomfördes längre intervjuer med fem små- och medelstora skånska livsmedelsföretag för att undersöka deras syn på hållbarhet. Intervjun byggdes kring de tre aspekterna; ekonomiska, miljömässiga och sociala. I slutet av varje intervju frågades företagen hur väl de tre aspekterna samspelade i företagets verklighet. Med Triple bottom line som grund och detaljerade teorier kring de olika aspekterna kartlades de skillnader och likheter som förekom mellan företagets verklighet och forskningsfrontens verklighet. I kristalliseringen mellan teorierna och företagets uppfattning framkom följande likheter och skillnader i de tre aspekterna:

- I de ekonomiska aspekterna framkom likheter, bland annat den positiva syn som finns på en effektiv produktion samt att ekonomiska imperativ influerar verksamheterna. De skillnader som förekom är främst att företagen vill åt fördelar med stordrift men även att företagen i denna studie inte alltid vill pressa priserna, de tillverkar hellre kvalitativa produkter vilket går emot många teorier.
- Vad gäller de miljömässiga aspekterna är exempelvis de mindre företagen inte alltid medvetna om sin miljöpåverkan, något som teorierna menar att de borde sträva efter. Likheter mellan teori och verklighet inkluderar att företagen ofta samarbetar med hanteringen av avfall och att detta leder till en energieffektivitet.
- I de sociala aspekterna av hållbarhetsbegreppet inkluderade det faktum att företagen och forskningen har olika uppfattningar om migrantarbetarnas arbetsförhållanden i Sverige. Teorierna menar att migrantarbetare utnyttjas medan företagen anser att, i deras fall, sköts allting enligt gällande lag och ordning samt att migrantarbetarna har stor kunskap som de bidrar med. Likheter inkluderade att såväl företag som forskningsfronten var överens om att arbetsförhållandena hos utländska leverantörer kan vara oacceptabla.

Vad gäller Triple bottom line och hur begreppet tillämpas så finns det vissa skillnader mellan forskningens och företagets egen syn på begreppets användbarhet i verksamheten. Företagen menade också att de var hållbara fast än att de inte prioriterade alla tre aspekter lika mycket, något som teorin säger måste göras. En likhet mellan forskningen och företagen här var att företagets uppfattningar om att de var hållbara stämde överens med den teori som säger att företag ofta ser sig som hållbara.

|| Problematik

Utifrån kristalliseringen som genomfördes kan tre källor till problem vid tillämpandet av hållbarhetsbegreppet för företag identifieras som skribenterna vill rekommendera framtida forskare att undersöka:

- Det finns ofta en ekonomisk motor som driver företagen, vilken gör att miljömässigt och socialt arbete kan bli lägre prioriterat. För att ett företag ska kunna jobba med hållbarhet måste det finnas en ekonomisk möjlighet att göra det.
- Det finns en skillnad i hur företagen ser på hållbarhetsarbete gentemot hur den befintliga forskningen ser det. Företag ser sig också ofta som mer hållbara än vad de faktiskt är.
- Det finns ett behov av mer verklighetsbaserad forskning för att hjälpa företag med hållbarhetsarbete. Det kan även behövas en fokusering i forskningen mot mindre företag då dessa utgör majoriteten av livsmedelsproducenterna.

|| Slutsatser

I rapporten kommer skribenterna fram till att det finns betydande skillnader i hur företag ser på sitt hållbarhetsarbete gentemot hur forskningen ser på hållbarhetsarbetet. Det som primärt kunde konstateras var att högsta prioritet låg på ekonomiska aspekter av verksamheten, därefter följde den miljömässiga. Vad gällde den sociala aspekten var vissa företag osäkra på sitt arbete då de inte alltid hade koll på leverantörer längre bak i försörjningskedjan. Vad som konstaterats i slutsatserna är att det finns en tydlig diskrepans mellan forskningsfrontens verklighet och den verklighet som företagen verkar i. Det finns ett behov för forskare att undersöka varför dessa skillnader existerar. Kan bryggan inte överbryggas kommer företag ha allt svårare att arbeta med hållbarhetsfrågor, det eftersom frågorna kommer riskera att röra sig allt längre från den verklighet företagen verkar i.